

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи,
проведення практичних занять і виконання
контрольних робіт
із навчальної дисципліни

«ПІДПРИЄМНИЦТВО В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм
навчання зі спеціальності 101 – Екологія)*

Харків
ХНУМГ ім. О.М. Бекетова
2022

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять і виконання контрольних робіт із навчальної дисципліни «Підприємництво в галузі охорони довкілля» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 101 – Екологія) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Н. О. Телюра. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 17 с.

Укладач канд. техн. наук, доц. Н. О. Телюра

Рецензент

О. О. Дмитрієва, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи та маркетингу наукових досліджень Українського науково-дослідного інституту екологічних проблем

Рекомендовано кафедрою інженерної екології міст, протокол № 1 від 05 вересня 2022 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Змістовий модуль 1 Екологічне підприємництво в системі господарювання.....	6
Тема 1 Суть поняття підприємництва	6
Тема 2 Територіальні особливості організації підприємництва в Україні... ..	7
Тема 3 Бізнес середовище екологічного підприємництва.....	7
Змістовий модуль 2 Організація підприємницької діяльності.....	9
Тема 4 Державне регулювання підприємницької діяльності Концепція природокористування як сфера ринкових відносин.....	9
Тема 5 Економічний аналіз підприємницької діяльності.....	10
Тема 6 Від ідеї до бізнес-плану	11
Індивідуальне завдання.....	12
Список рекомендованих джерел.....	15

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Підприємництво в галузі охорони довкілля» відповідає освітній програмі «Екологія» спеціальності 101 – Екологія (2016 р., шифр за ОП 1.2.19).

Сучасні умови господарювання свідчать про об'єктивну необхідність забезпечення інноваційності діяльності екологічного підприємництва як передумови його розвитку у глобальному конкурентному середовищі. Для вітчизняних підприємців забезпечення інноваційного розвитку є, по суті, єдиною передумовою їх виживання та потенційного виходу на світові ринки. Питанням теоретичних і практичних аспектів інноваційного розвитку екологічного підприємництва присвячені наукові розробки відомих українських і зарубіжних учених. Однак, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, присвячених питанням інноваційного розвитку екологічного підприємництва, слід зазначити про недостатнє висвітлення питань пов'язаних з концептуальними засадами інноваційного розвитку екологічного підприємництва. Головною метою курсу є поглиблення та вдосконалення теоретичних положень щодо формування концептів основ інноваційного розвитку екологічного підприємництва, інноваційних підходів і методичних інструментів розвитку екологічного підприємництва, проблемні аспекти теоретико-методологічних засад формування сприятливого бізнес-середовища, окремі питання фінансового забезпечення розвитку екологічного підприємництва в Україні та його міжнародні аспекти.

Майбутні фахівці залежно від виду виробничого процесу повинні набути вмінь та знань, щодо розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проєктами, проблем у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням інноваційних

підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду, навичок оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, впливів технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище, розробці та реалізації проектів, направлених на оптимальне управління та поводження з виробничими та муніципальними відходами, поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень, брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля із залученням громадськості, впроваджувати природоохоронні заходи та проекти.

Міждисциплінарні зв'язки визначаються змістом навчальної дисципліни. Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на знання з моніторингу довкілля, систем і засобів обробки інформації в екології, основ наукових досліджень, моделювання та прогнозування стану довкілля.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ЕКОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Тема 1 Суть поняття підприємництва

Методичні рекомендації

При вивченні теми необхідно засвоїти умови здійснення підприємницької діяльності в Україні та світі. Економічну основу підприємництва та його передумови.

Питання для самостійного вивчення

1. Зарубіжний досвід щодо розвитку екологічного підприємництва.
2. Поняття місія підприємства.
3. Які проблеми визначення та обґрунтування цілей діяльності підприємств.

Виконання практичного завдання

Завдання 1. Провести дослідження та підготувати доповідь, щодо розвитку зеленого бізнесу будь-якої країни.

Завдання 2. За даними статистичних довідників визначити розмір сектору екологічних товарів і послуг в Україні за десятиріччя. Побудувати графік та проаналізувати його. Зробити прогноз стосовно зростання цього сектору.

Рекомендована література: [1–3].

Тема 2 Територіальні особливості організації підприємництва в Україні

Методичні рекомендації

При вивченні теми необхідно засвоїти форми організації та конкуренція як засіб реалізації підприємництва. Фізико-географічні особливості організації підприємництва в Україні.

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття ринку та конкурентоспроможності.
2. Конкурентоспроможність товару та її показники.
3. Визначення конкурентоспроможності товару.

Виконання практичного завдання

Завдання. Дослідити закономірності розвитку екологічного підприємництва на сільських територіях. В Україні екологічне підприємство на сільських територіях містить три складові – туризм, виробництво і вирощування. За даними статистичних довідників представити обсяги кожної складової за останні 5 років у вигляді графіку. Зробити висновки щодо динаміки показників.

Рекомендована література: [3, 4].

Тема 3 Бізнес середовище екологічного підприємництва

Методичні рекомендації

При вивченні теми необхідно засвоїти поняття «підприємницька ідея». Організаційно-правові та інтеграційні форми підприємництва. Бізнес

середовище екологічного підприємництва.

Питання для самостійного вивчення

1. Тенденції і проблеми екологічного підприємництва в Україні
2. Практичні напрямки для впровадження екологічного підприємництва в Україні.
3. Стратегічна мета розвитку малих підприємств у сфері зеленого туризму в Україні.

Виконання практичного завдання

Завдання 1. Дослідити та детально визначити критерії, функції та форми прояву екологічного підприємництва. Користуючись офіційними інформаційними ресурсами навести у вигляді таблиці переваги та проблеми, пов'язані з екологічним підприємництвом. Порівняти їх кількість, зробити висновки.

Завдання 2. Умови виконання роботи. До кожної ніші для зеленого бізнесу підібрати відповідний власний приклад впровадження.

Рекомендована література: [1–7].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 4 Державне регулювання підприємницької діяльності Концепція природокористування як сфера ринкових відносин

Методичні рекомендації

При вивченні теми необхідно засвоїти, що співробітництво у сфері навколишнього середовища розглядається як один із пріоритетних напрямків у відносинах між Україною і Європейським Союзом.

Питання для самостійного вивчення

1. Чому, на вашу думку, Європейський Союз зацікавлений у співпраці з Україною у сфері охорони довкілля?
2. Який стан відповідності законодавства України законодавству Європейського Союзу в сфері охорони довкілля на даний момент?
3. Як можна використати досвід країн Східної Європи у процесі адаптації законодавства України до законодавства ЄС?

Виконання практичного завдання

Завдання. Дослідити державну систему регулювання підприємницької діяльності та Концепцію природокористування як сферу ринкових відносин. Загальні положення. Функції та ієрархію державної системи регулювання підприємницької діяльності. Органи загального та спеціального регулювання підприємницької діяльності. На основі проведеного аналізу, визначити напрями удосконалення та оптимізації

комунікації між органами різних рівнів системи регулювання підприємницької діяльності.

Рекомендована література: [2–6].

Тема 5 Економічний аналіз підприємницької діяльності

Методичні рекомендації

При вивченні теми необхідно засвоїти поняття «система оподаткування», «податок на додану вартість». Приклади застосування податку на додану вартість (ПДВ). Фінансовий та виробничий план. Оподаткування прибутку відповідальність за ухилення від сплати податків.

Питання для самостійного вивчення

1. Історія виникнення ПДВ.
2. ПДВ в Україні.
3. Податкові ставки в країнах ЄС.

Виконання практичного завдання

Завдання. Заповнити дані про знаки екологічного маркування першої та другої групи

Рекомендована література: [2–9].

Тема 6 Від ідеї до бізнес-плану

Методичні рекомендації

При вивченні теми необхідно засвоїти поняття «бізнес-планування», його складові та особливості. Поняття ринку екологічних товарів та послуг. Екологічний проект, як бізнес-план. Проектування та економічне обґрунтування проекту бізнес-плану. Визначення ефективності інвестиційного проекту бізнес-плану. Інвестиції у природоохоронні заходи.

Питання для самостійного вивчення

1. Як змінювався ринковий попит на екологічні послуги та товари?
2. Назвіть пріоритети екологічної збалансованості, які сучасні споживачі пов'язують із послугами та продуктами.
3. З чого починається розбудова зеленого організаційного потенціалу?
4. Розкрийте поняття попиту і пропозиції на первинному та вторинному ринку екологічних інновацій.

Виконання практичного завдання

Завдання. Дослідить поняття ринку екологічних товарів та послуг.

Агротуризм («farm tourism») – відпочинковий туризм, що передбачає використання сільського (фермерського) господарства.

Агротуризм може проявлятися у різних формах, але завжди включає винаймання помешкання. Розрізняють дві базові форми агротуризму: винаймання помешкання з обслуговуванням безпосередньо в межах дворогосподарства або розміщення на нічліг з самообслуговуванням на землях, що належать до дворогосподарства, наприклад, в кемпінгах та наметах. «Пригодницький» туризм можна визначити як активний вид відпочинку, що передбачає створення великої кількості програм дозволя

за різними напрямками, під час яких людина перебуває у природному середовищі, проте не завжди ставиться до нього дбайливо. Під час активного або пригодницького туризму найчастіше присутній елемент ризику.

Сільський туризм («rural tourism») – відпочинковий вид туризму, сконцентрований на сільських територіях. Сільський туризм – це форма проведення вільного часу у вигляді стаціонарного відпочинку, тоді як базовою метою екотуризму виступає активне відкриття дикої природи, традицій і культури, їх глибоке пізнання й сприйняття.

Навести особливості розбудови зеленого організаційного потенціалу. Якими існують можливі варіанти постачання послуг та товарів для розбудови зеленого організаційного потенціалу? Детально охарактеризуйте їх.

На проблемі збереження агроландшафтів значну увагу акцентують у Концепції збалансованого розвитку агроєкосистем, яка ґрунтується на принципах: комплексності, функціональності, системності, керованості, реальності, етапності. Прокоментуйте кожний з них.

Рекомендована література: [2–8, 10].

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання – розрахунково-графічна робота «Особливості бізнес-планування»

Мета: розроблення та здійснення ефективних управлінських рішень є найважливішою передумовою забезпечення конкурентоспроможності продукції організації та самої організації на ринку, а також створення

оптимальної структури організації, здійснення обґрунтованої кадрової політики та раціоналізації інших сторін діяльності організації.

Вимоги до розрахунково-графічної роботи

Під час виконання розрахунково-графічної роботи здобувач повинен:

- здійснити підготовчу роботу та зібрати матеріали для написання бізнес-плану;
- здійснити аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища започаткованого бізнесу;
- сформулювати мету, бачення та місію бізнес-плану;
- викласти основні положення бізнес-плану згідно плану;
- підготувати роботу до представлення та захистити роботу перед аудиторією.

Розрахунково-графічна робота повинна містити титульний аркуш, зміст, резюме, основну частину, додатки.

Вибір теми розрахунково-графічної роботи

Розрахунково графічна робота з дисципліни «Підприємництво в галузі охорони довкілля» виконується у вигляді складеного здобувачами бізнес-плану. Бізнес напрямком складання бізнес-плану здобувачем вибирається самостійно.

Основні вимоги до бізнес-плану

До загальних правил оформлення бізнес-плану належать:

- наявність титульного аркуша із зазначенням на ньому повної назви, адреси та телефону фірми);

- наявність сторінки змісту (перелік розділів, параграфів, таблиць, рисунків тощо) з посторінковою рубрикацією;
- розміщення резюме (коротких висновків) на початку бізнес-плану;
- розміщення в кінці бізнес-плану додатків (що деталізують, доповнюють та уточнюють інформацію, наведену в основних розділах);
- наявність приміток та посилань на джерела використаної інформації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барроу К. Бізнес-план : навч. посібник [Електронний ресурс] / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – 3-є вид. – Електронні текстові дані. – Київ : Знання, 2001. – 85 с. – Режим доступу: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=7813>, вільний (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрана.
2. Тарасюк Г. М. Бізнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз : навч. посібник [Електронний ресурс] / Г. М. Тарасюк. – Електронні текстові дані. – Київ : Каравела, 2006. – 280 с. – Режим доступу: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=8942>, вільний (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрана.
3. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : навч. посібник [Електронний ресурс] / С. Ф. Покропивний, С. М. Соболюк, Г. О. Швиданенко, О. Г. Дерев'янка. – 2-е вид. – Електронні текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2002. – 379 с. – Режим доступу: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=3399>, вільний (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрана.
4. Гетало В. П. Бізнес-планування : навчальний посібник [Електронний ресурс] / В. П. Гетало, Г. О. Гончаров, А. В. Колісник. – Електронні текстові дані. – Київ : ВД Професіонал, 2008. – 240 с. – Режим доступу: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=4567>, вільний (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрана.
5. Основи менеджменту : навчальний посібник [Електронний ресурс] / Ю. О. Бекетов, Н. Ю. Шраменко, Т. В. Волкова, О. О. Шуліка. – Електронні текстові дані. – Харків : ХНАДУ, 2019. – 264 с. – Режим доступу: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=167536>, вільний (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрана.

6. Семенов В. Ф. Екологічний менеджмент : навчальний посібник [Електронний ресурс] / В. Ф. Семенов, О. Л. Михайлюк. – Електронні текстові дані. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с. – Режим доступу: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-ISBDdetail.pl?biblionumber=8142>, вільний (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрана.

7. Галушкіна Т. П. Екологічний менеджмент та аудит : навчальний посібник [Електронний ресурс] / Т. П. Галушкіна, Л. М. Грановська, Р. А. Кисельова. – Електронні текстові дані. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 456 с.– Режим доступу:<http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=142715>, вільний (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрана.

8. Олійник М. Й. Основи екології виробництва, пересилання та використання електричної енергії : навчальний посібник [Електронний ресурс] / М. Й. Олійник, В. Г. Лисяк. – Електронні текстові дані. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2018. – 192 с. – Режим доступу: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=167207>, вільний (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрана.

9. Чевганова В. Я. Проектний аналіз : навчальний посібник [Електронний ресурс] / В. Я. Чевганова, В. В. Биба, А. С. Скрильник. – Електронні текстові дані. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 258 с. – Режим доступу: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=148288>, вільний (дата звернення: 10.06.2022). – Назва з екрана.

10. Teliura N. Development of the methodological approach to the selection of technologies for environmentally safe water drainage in populated areas / N. Teliura // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. – 2018. – № 6 (10). – P. 55–63.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи, проведення практичних занять і
виконання
контрольних робіт
із навчальної дисципліни

«ПІДПРИЄМНИЦТВО В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм
навчання зі спеціальності 101 – Екологія)*

Укладач **ТЕЛЮРА** Наталія Олександрівна

Відповідальний за випуск *Д. В. Дядін*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *Н.О. Телюра*

План 2022, поз. 45М

Підп. до друку 07.11.2022. Формат 60 × 84/16.
Електронне видання. Ум. друк арк. 1,0.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.